

1000

**ESCAPADES
MISTERIOSES PER
CATALUNYA**

Jordi Desvilar

VIA AUGUSTA

• Col·lecció Via Augusta – 7 •

100 escapades misterioses per Catalunya

JORDI DESVILAR

Cossetània
EDICIONS

Primera edició: octubre del 2018

© del text: Jordi Desvilar

© de l'edició:
9 Grup Editorial
Cossetània Edicions
C/ de la Violeta, 6 • 43800 Valls
Tel. 977 60 25 91
cossetania@cossetania.com
www.cossetania.com

Disseny i composició: 3 x Tres

Impressió: Romanyà Valls, SA

ISBN: 978-84-9034-771-3

DL T 1180-2018

ÍNDIX

Introducció	9
1. Les tenebres del Gòtic (Barcelona)	11
2. L'església dels enigmes (Barcelona)	13
3. Secrets d'antigues necròpolis (Barcelona)	15
4. Jardí hermètic (Barcelona)	17
5. Les fantàstiques construccions d'un geni visionari (Barcelona)	19
6. El discret rastre de la maçoneria (Barcelona)	21
7. El Tibidabo i altres sorpreses (Barcelona)	23
8. Els jardins invisibles (Baix Llobregat)	25
9. El castell del diable (Baix Llobregat)	27
10. Curiositats dels parcs costaners (Maresme)	29
11. El castell espectral de Charles Nodier (Maresme)	31
12. Fantasia medieval de Domènech i Montaner (Maresme)	33
13. Entre megàlits i fantasies (Vallès Oriental)	35
14. El dolmen embuixat (Vallès Oriental)	37
15. L'arcàdia del Vallès (Vallès Oriental)	39
16. El gorg més mític (Vallès Oriental)	41
17. Bogeries terrassenques (Vallès Occidental)	43
18. Un torrent amb sorpreses (Vallès Occidental)	45
19. Drogon a la muntanya de Sant Llorenç (Vallès Occidental)	47
20. L'estranya comunitat de Santa Agnès (Vallès Occidental)	49
21. La muntanya sagrada (Bages)	51
22. Les coves de Gaudí (Bages)	53
23. El llegat de l'home del sac (Bages)	55
24. La Sèquia i la misteriosa llum (Bages)	57
25. Campanades a mitjanit (Bages)	59
26. Meravella única a Europa (Bages)	61
27. Les bruixes del Lluçanès (Bages)	63
28. El castell de la Popa (Moianès)	65
29. Sorpreses prehistòriques (Moianès)	67
30. Olèrdola o la ciutat perduda (Alt Penedès)	70
31. Sant Segimon i les bruixes (Osona)	72

32. Els dimonis de mossèn Cinto (Osona).....	74
33. Un monestir turbulent (Osona).....	76
34. El bosc de les pedres gegants (Osona).....	78
35. Història i misteri a Montesquiu (Osona).....	80
36. Nostra Senyora de les Alades (Osona).....	82
37. Refugi de follets, bandolers i homes llop (Osona).....	84
38. El Gaudí jardiner (Berguedà).....	86
39. La letargia de Peguera (Berguedà).....	88
40. El camí càtar i el Pedraforca màgic (Berguedà).....	90
41. Gresol de llegendes (Girona).....	93
42. Els secrets del call (Girona).....	96
43. El palau de les fades (Pla de l'Estany).....	98
44. Eros i Tànatos (Pla de l'Estany).....	100
45. Església amb comunidor (Pla de l'Estany).....	102
46. La porta de l'avern (Selva).....	104
47. Castell encantat al Montseny (Selva).....	106
48. L'església de Vulcà (Garrotxa).....	108
49. Terra de bosquets i encanteris (Garrotxa).....	110
50. L'elixir de la joventut (Garrotxa).....	112
51. La sang dels màrtirs (Baix Empordà).....	114
52. Les captives de l'Empordanet (Baix Empordà).....	116
53. L'enigma Colom i altres secrets de Pals (Baix Empordà).....	118
54. L'anell de pedra (Baix Empordà).....	120
55. L'apòstol perdut (Alt Empordà).....	122
56. El grial de l'Empordà (Alt Empordà).....	124
57. El cau de la bandolera (Alt Empordà).....	126
58. L'última llar dels Rocabertí (Alt Empordà).....	128
59. Triangle dalinià (Empordà).....	130
60. Territori diví (Alt Empordà).....	132
61. El vampir de Llers (Alt Empordà).....	134
62. El salt de la Caula (Alt Empordà).....	136
63. Pels camins del comte Arnau (Ripollès).....	138
64. El diable al convent (Ripollès).....	141
65. Els nans del castell (Ripollès).....	143
66. La creu del diable (Baixa Cerdanya).....	145
67. El misteri de la Seu Vella (Lleida).....	147
68. Els tresors de la Vall d'Àger (Noguera).....	149
69. Sodoma i Gomorra (Noguera).....	151
70. El guardià del Montsec (Noguera).....	153

71. La vall de l'últim càtar (Alt Urgell)	155
72. L'esplendor de la ruïna (Urgell).....	157
73. Força tel·lúrica (Solsonès).....	159
74. El miracle de Riner (Solsonès)	161
75. Culte al sol (Solsonès-Segarra).....	163
76. Ciutat santa, cor de diable (Segarra).....	165
77. Els castells del Sió (Segarra)	168
78. El santuari del nonat (Segarra).....	170
79. Arbeca i el misteri iber (Garrigues).....	172
80. Sant Jordi, el drac i la princesa (Conca de Barberà)	174
81. La trinitat cistercenca (Conca de Barberà - Urgell - Alt Camp)	176
82. Més enllà de Tàrraco (Tarragona).....	179
83. La màgia de Jujol (Tarragonès - Alt Camp)	182
84. Mites i llegendes del castell roig (Baix Camp).....	184
85. La roca d'Isis (Baix Camp).....	187
86. Fantasia tropical (Baix Camp).....	189
87. El rastre dels gossos vampir (Baix Camp).....	191
88. El poble fantasma (Baix Camp)	193
89. El regne del cel (Priorat).....	195
90. El somni de Jacob (Priorat).....	197
91. El castell templer (Ribera d'Ebre)	199
92. Tivissa i els ovnis (Ribera d'Ebre)	201
93. Els dominis del Temple (Terra Alta).....	203
94. Una mòmia catalana i altres enigmes de Perpinyà (Catalunya Nord).....	205
95. Les xemeneies de les fades (Catalunya Nord).....	208
96. El sepulcre prodigiós (Catalunya Nord).....	210
97. Meravelles subterrànies (Catalunya Nord).....	212
98. La boca infernal (Catalunya Nord).....	214
99. Perellós i els misteris de Rènnes (Catalunya Nord)	216
100. El crepuscle de les fades (Catalunya Nord)	218
 Agraïments	 221

INTRODUCCIÓ

Antigament, es creia que una muntanya unia la terra amb el cel i així feia possible un nexa entre l'ésser humà i la seva divinitat. D'això, els clàssics grecs en van deixar constància quan van fer del mont Olimp, l'emplaçament geogràfic de més alçada de la península hel·lènica, la llar dels seus déus mitològics. Segles després, a Catalunya, els nostres avantpassats medievals creien que el **Canigó** era la muntanya més alta del món perquè hi havia embarrancat l'arca de Noè al cim, i el mateix rei Pere II hi va fer una ascensió com si fos un conqueridor de l'Everest. Una altra de les nostres muntanyes sagrades, **Montserrat**, també fou considerada el centre de la terra, un *axis mundi* particular dels nostres avantpassats. Amb el transcurs del temps i com no podia ser d'altra manera, les llegendes de dimonis, aparicions, guals, manifestacions de llum i altres fets de rerefons sobrenatural van formar part de l'escenari d'aquest massís de formes tan capritxoses. Es pot considerar que l'orografia erosionada, gairebé irreal, de Montserrat, conté part de l'essència de tot allò fantàstic a Catalunya. Possiblement, sense aquesta formació rocosa, l'arquitectura fantàstica de Gaudí o de Jujol hauria estat diferent o ni tan sols hauria existit, de la mateixa manera que és inimaginable dissociar el surrealisme dalinià dels onírics paisatges del paratge de Tudela, al cap de Creus.

Tot i la seva reduïda extensió, Catalunya ofereix un gran ventall de llocs relacionats amb el misteri, la inquietud i tot allò meravellós. Des de racons poc coneguts fins a espais naturals o monuments representatius que, contemplats amb els ulls de la màgia o embolcallats per les llegendes, resulten molt més gratificants. En un viatge atent pel nostre territori — en aquest cas, limitat al Principat i la Catalunya Nord —, podem trobar-nos amb l'insòlit i l'extraordinari en els monuments o espais geogràfics amb rerefons llegendari, mític o literari, així com també en les obres artístiques i arquitectòniques que tenen la fantasia com a motiu principal. Des de llocs perduts de la geografia catalana fins a recorreguts temàtics i rutes secretes per ciutats, aquestes cent propostes volen donar idees a l'hora de planificar una sortida o escapada pel nostre país, prioritzant l'element fantàstic sobre qualsevol altre. El resultat

ha estat un recull en què segurament es trobaran mancances, però també, i aquesta és la intenció, suficients troballes afortunades que signifiquin una descoberta per a un lector desconegut que faci que aquest treball hagi valgut la pena.

A banda de dimonis, dracs voladors, vampirs, fantasmes, monstres i altres éssers sobrenaturals de rigor, som terra de fades i bruixes, mites i llegendes, miracles i heretgies, càtars i templers... Hem begut dels corrents esotèrics provinents d'Europa (catedrals alquímiques, jardins hermètics...) i la tradició popular ha imaginat un passat arcàdic en un racó del Montseny barceloní; ha traslladat una versió nostrada de la bíblica Sodoma i Gomorra a la Noguera lleidatana; ha convertit un poble fantasma del Baix Camp tarragoní en el centre del món paranormal; ha transmutat un personatge de la noblesa medieval en un terrible espectre eqüestre al Ripollès gironí, i fins i tot n'hi ha que assenyalen la tomba de Crist, la mare de totes les heretgies, en un lloc recòndit de la Catalunya Nord. I rieu-vos dels viatges interestel·lars cada cop més propers: a la nostra edat mitjana es viatjava amb una facilitat sorprenent fins al Purgatori o l'Infern!

Conscient que el recorregut d'un viatge provoca sempre un plaer superior al punt d'arribada en si, com sentenciava l'escriptor escocès Robert Louis Stevenson, aquest recull d'escapades vol potenciar la nostra faceta aventurera, la capacitat per "perdre's" cercant el que és extraordinari i descobrint tot allò que esdevingui insòlit i sorprenent. És per això que el recull també proposa com arribar als llocs, a banda del vehicle privat, i com algunes escapades permeten combinar el transport públic amb rutes senyalitzades, vies verdes o pistes forestals, cosa que agrairan tots aquells que cerquen alternatives al cotxe. En aquest sentit, cal advertir que els diferents tipus de transport poden ser modificats per canvis no previstos en el transport públic i en la denominació de les carreteres. També és important tenir present la variabilitat dels horaris d'obertura i del calendari exposats en les diferents propostes. Els transports i horaris són els que regien durant l'any en què es va fer la visita.

1. LES TENEBRES DEL GÒTIC (BARCELONA)

En un tram del **Barri Gòtic** barceloní hi trobem una bona concentració d'història, macabre i llegenda. Tampoc no hi podia faltar la superstició, i en aquest cas la imaginació popular ha fet protagonista el famós **pont neogòtic del carrer del Bisbe**, que comunica la Generalitat amb la Casa dels Canonges. Construït a començament del segle passat, en el sostre de volta s'hi veu un crani travessat per una daga autèntica, de la qual s'explica que, si algun imprudent l'extragués, els fonaments de Barcelona s'enfonsarien. Igualment es diu que, si mirem fixament la calavera, ens haurem d'enfrontar a un futur de desgràcies. Afortunadament, a pocs metres tenim l'antídoto, a la **Casa de l'Ardiaca** (carrer de Santa Llúcia). A l'entrada, una bústia mostra unes orenetes que simbolitzen la Justícia, mentre que una tortuga representa la lentitud amb què funciona. Simplement s'ha de tocar la closca de l'amfibi per desfer-nos de la maledicció de la calavera.

A partir del segle XIV, en temps de Martí l'Humà, la **plaça del Rei** va esdevenir el centre de la vida pública de la ciutat. El que constituï el **palau Reial Major**, la residència dels comtes de Barcelona, avui són un grapat de bells edificis gòtics i renaixentistes: el saló del Tinell i la capella de Santa Àgata, la torre de Martí l'Humà, el palau del Lloctinent, actual seu de l'Arxiu de la Corona d'Aragó... Tanmateix, la plaça amb més encanteri de Barcelona té el trist record d'haver estat durant segles una de les més violentes i sagnants, ja que alhora que feia de mercat també servia de patíbul. Escenari de fets històrics, el pagès **Joan de Banyamars** va ferir el rei Ferran el Catòlic amb una espasa quan aquest baixava per les escales del palau que donen a la plaça, la qual cosa li va valer tortures extremes, la degollació i l'esquarterament. Altres personatges que van patir execucions en aquest noble recinte van ser els bandolers **Joan Sala i Ferrer**, àlies **Serrallonga** (†1634), i el seu predecessor **Antoni Roca** (†1546), conegut com "l'escandalitzador de Catalunya" per la seva doble condició de capellà i bandoler. Aquest darrer sofrí tortures que el van deixar gairebé mort, el botxí li va tallar les orelles i tot seguit el va degollar. Finalment, davant d'una gernació àvida de sang, el va esquarterar.

terar, i cames, braços, tors i cap foren exposats en una de les portes de la ciutat per ordre del virrei, que volia que aquella mort servís de lliçó i fos recordada durant molt de temps.

En alguns espais del **palau Reial Major** també hi hagué les presons i la seu de la Inquisició, d'ençà que **Tomás de Torquemada** va ser nomenat inquisidor general de la corona d'Aragó el 1486, anys després de produir-se la unió dinàstica dels Reis Catòlics. A la façana corresponent al carrer dels Comtes de l'actual **Museu Frederic Marès**, s'hi pot veure un **escut del Sant Ofici** molt ben conservat. Pels diferents espais que mostren els sensacionals tresors d'aquest museu i pel palau del Lloctinent s'havien ocultat les terribles dependències inquisitorials. Enmig de la plaça no van trigar a produir-s'hi els actes de fe (cerimònia pública en què el reu abjurava dels seus pecats en públic) i, per descomptat, els macabres espectacles de tortura i mort. Està documentat que els primers a rebre garrotades, seguides de la mort a la foguera, foren dues dones i dos homes acusats de ser jueus. De la mateixa manera, també va sofrir el turment a la pira el temut caçabruixes i morisc tarraconí **Joan Malet**, que va terroritzar les terres de l'Ebre perquè deia saber llegir les marques del diable en el cos de les seves víctimes. Considerat el primer caçador de bruixes de la història de Catalunya, oferia els seus serveis a les autoritats locals i actuava impunement amb pràctiques brutals. Va ser cremat a la plaça del Rei al juliol del 1549, precisament, per ordre de la Inquisició, a la qual ell deia servir amb tant entusiasme. La seva mort va ser motiu d'alegria popular i en va sortir una corranda: "Alegreu-vos, cristians, donant lloança a Déu, que en Malet i sos enganys han pagat lo deute seu..."

A banda de tortures, pires i mutilacions diverses, als condemnats a la pena capital se'ls penjava, i la forca era un element quotidià en el paisatge barceloní, de manera que arribà a haver-hi fins a cinc zones de forques a Barcelona. El **pla de Palau** era conegut com "l'esplanada de les forques" i tenia com a funció advertir els mariners de com acabarien si se'ls acudia infringir la llei. També hi havia forques al pla de la Boqueria, al portal de Sant Antoni i a l'actual carrer de la Creu Coberta, que feia de límit jurisdiccional amb la vila de Sants.

2. L'ESGLÉSIA DELS ENIGMES (BARCELONA)

Molt a prop de la plaça del Rei, a l'altre costat del carrer Jaume I, les darreres troballes arqueològiques situen l'**església dels Sants Just i Pastor** (plaça de Sant Just) com el lloc de culte més antic de la capital catalana. Situada al centre de l'antiga colònia romana, diferents excavacions han pogut localitzar restes del segle I de l'època en què August va fundar Bàrcino, una pila baptismal visigòtica i el capçal d'una basílica del segle VI. Sants Just i Pastor també és l'església barcelonina que amaga més misteris, a part de ser una capsa de sorpreses arqueològiques i artístiques. La darrera: a la cúpula de la **capella del Santíssim** s'hi van trobar, sota una capa de pintura de color gris, uns extraordinaris frescos del segle XVIII sobre la passió de Crist.

Per racons determinats de la nau es poden observar, al subsol, les ruïnes de la basílica del segle VI, amb parts com el baptisteri, la cripta, una columna i una tomba. Igualment, situada al costat dret de l'entrada, s'hi conserva una **pila baptismal** arriana, una variant del cristianisme pròpia del període visigot. La tradició, però, es fa ressò d'una esglésiola aixecada anteriorment sobre un mitreu edificat per les legions romanes, on els màrtirs cristians eren llançats al fons d'un pou anomenat "dels sacrificis". El temple també amaga alguns enigmes. La Verge embarassada al costat de la tomba amb símbols francmaçons que s'aprecia a la capella esquerra de l'entrada o l'autenticitat de "la Moreneta" en serien alguns exemples. En aquest darrer cas, la tradició ubica aquí l'origen de la marededeu i el seu amagatall en una de les galeries subterrànies de l'església arran de la invasió musulmana a la ciutat. És del tot cert que, durant la Setmana Tràgica o en guerres com la del Francès o la Civil, es va protegir la talla en diferents llocs. Algunes teories sostenen que, amb ànim de despistar, la imatge que presideix l'altar major del temple barceloní és l'autèntica, i que la cova montserratina en mostra la rèplica. Altrament, resulta poc consistent el que es coneix com "enigma Vitiza", referent a la **llosa sepulcral** d'un tal Vitiza que trobem a la paret esquerra, just a l'entrada. Descoberta el 1736 durant unes excavacions —es tracta d'una còpia, ja que la làpida original es conserva al Museu d'Història de Barcelona—, s'ha cregut que pertanyia al pe-

núltim rei visigot del mateix nom, fill d'Ègica. La història no ha deixat constància del lloc on es produí la seva mort, entre els anys 710 i 711. En aquella època, el regne visigot era establert a Toledo —feia molts anys que Barcelona n'havia estat capital— i la inscripció de l'església dels Sants Just i Pastor data del 900, amb el gravat "Hic requiescit Witiza filius Teoderedi..." ('Aquí descansa Vitiza, fill de Teoderic'), la qual cosa no deixa dubte que es tracta d'un personatge diferent.

Una de les parts més curioses de l'església es troba a la **capella de Sant Feliu**, a prop de l'altar principal, on està exposat el magnífic **retaula de la Santa Creu** (segle XVI) del portuguès Pere Nunyes. Des dels temps llunyans de Lluís el Pietós, la capella va obtenir la concessió de notables privilegis, entre els quals la facultat de poder fer testaments orals. Si una persona en perill de mort testava a una altra davant d'un tercer, aquest darrer podia acudir a la capella i, repetint sota jurament les paraules del moribund davant d'un notari, el testament tenia valor legal. És sorprenent que aquesta pràctica perdurés fins al 1989, quan es va celebrar l'últim **testament sacramental** abans que el Parlament de Catalunya la derogués.

En una de les últimes restauracions es van habilitar el **terrat i el campanar** per obrir-los al públic. Previ pagament i després de pujar un darrer tram d'una estreta escala de cargol, es pot gaudir d'unes bones vistes sobre Barcelona. Així mateix, aquesta darrera restauració va deixar al descobert una fossa comuna al subsòl, on hi havia fins a 400 barcelonins víctimes de la Pesta Negra, l'epidèmia que va devastar Europa durant el segle XIV, amb milions de cadàvers. Les despulles es van trobar embolcallades amb sudaris de lli i enterrades sota grans quantitats de calç, amb la intenció d'esmoreir els efectes de la putrefacció i la propagació de la plaga. La Pesta Negra o bubònica es va caracteritzar per la seva virulència amb els afectats, que morien entre tres i cinc dies després d'haver estat contagiats. Actualment, els esquelets es troben als magatzems de la mateixa església.

Ja als afores de l'església, a la mateixa plaça de Sant Just, hi trobem la **font gòtica de Fiveller** (s. XIV), considerada la més antiga de Barcelona.

3. SECRETS D'ANTIGUES NECRÒPOLIS (BARCELONA)

Els antics romans feien servir les vies d'entrada a la ciutat com a necròpolis i els epitafis gravats a les tombes, a cada costat del camí, convidaven el viatger a recordar els difunts repetint el seu nom en veu alta. A Barcelona, molt a prop de la Rambla, hi ha la **Via Sepulcral Romana**, actualment integrada en els jardins de la **plaça Vila de Madrid**, que conserva les restes d'alguns sepulcres datats entre els segles I i III. Aquesta part de la via romana que conduïa fins a un dels portals de la Bàrcino emmurallada es pot considerar la necròpoli més antiga de la ciutat.

L'annex **Centre d'Interpretació** està dedicat als costums i als ritus funeraris dels antics romans, i entre altres troballes de les excavacions s'hi conserven dos sorprenents esquelets: el d'un gos trobat en un pou ritual i el d'una nena ficada dintre d'una àmfora. Tanmateix, com que no es tracta d'un cementiri en el sentit rigorós del terme, hem de qualificar el **cementiri de l'Est** (avinguda d'Icària, s/n) com el més antic de la capital. A part del seu valuós art funerari, el cementiri ubicat al Poblenou fascina pels seus secrets. A l'entrada, un antic cenotafi homenatja les víctimes de la febre groga de principis del segle XIX. Foren precisament les epidèmies el motiu principal de l'existència d'aquest cementiri, el primer que es va construir extramurs de la Barcelona medieval després que es desmantellessin les fosses parroquials, convertides en focus de malalties.

Per representar la brevetat del temps o el pas entre la vida i la mort, els cementiris utilitzen diversos símbols, com el rellotge de sorra, les quatre estacions o la primera i l'última lletra de l'alfabet grec (alfa i omega). També hi ha la flor, que és sinònim de vida, i el cascall, la planta opiàcia que simbolitza el son etern. Al cementiri barceloní, el cascall apareix gravat en diferents columnes de la primera entrada de la plaça enjardinada, on destaquen les dues escultures de la Fe i de l'Esperança. A l'accés segon que condueix al recinte, hi sobresurt a cada costat un element gens ortodox: dos pòrtics amb forma de piràmide que sens dubte ens fan pensar en la maçoneria. No se sap del cert si el jove arquitecte **Antonio Ginesi** formà part de cap lò-

gia. Segons sembla, l'italià tenia idees progressistes, ja que va dissenyar el 1819, anys després que les tropes napoleòniques destruïssin l'antic cementiri del 1775, un recinte simètric format únicament per carrers amb nínxols i, a part, una fossa comuna destinada a tots aquells ciutadans sense recursos.

Anys més tard, aquesta idea igualitària de la mort no va reeixir entre les classes benestants, que no veien de bon grat compartir el més enllà amb algú que en vida no els havia estat a l'alçada. A fi que poguessin exhibir la seva pompa, es va crear el **recinte dels Panteons**, amb autèntiques mansions de morts adornades amb àngels guardians i altres escultures fúnebres. Una de les estàtues destaca per la seva expressivitat i sentit del macabre: *El petó de la mort* (1930). Situada en un costat de la secció dels panteons, l'esquelet arrencant la vida d'un cos jove per mitjà d'un petó al·legòric, a part de ser colpidor, ens descobreix que aquell a qui rendeix homenatge va tenir una mort prematura. Just al davant, al centre de l'entrada del mateix recinte, s'hi pot veure la **Creu Monumental**, una enorme creu celta que rememora la fossa comuna.

Menció a part mereix el personatge més popular del cementiri, que no es troba precisament entre els fastuosos mausoleus. **Francesc Canal** va morir al juliol del 1899 als 22 anys d'una tuberculosi i ocupa plaça entre els modestos nínxols. Se sap que era molt estimat per la seva bondat, que treballava en uns grans magatzems i que va presagiar la seva pròpia mort. Què el va convertir en una llegenda? Tot just després de morir, es va estendre el rumor que, si es demanava un desig davant del seu nínxol, aquest es complia. Per voluntat popular, el xicot el van convertir en **el Santet** i la seva tomba, en miraculosa. Podem comprovar com, després d'un segle llarg i en uns temps en què els miracles escassegen, el caràcter sobrenatural d'aquesta sepultura encara perdura. Al quadrant esquerre de l'entrada es troba la cavitat, i els nínxols que l'envolten estan desocupats per encabir un voluminós aplec de flors, espelmes, estampes, exvots, figures religioses, imatges *kitsch*... La llosa ha estat protegida amb un vidre i una ranura permet dipositar-hi les notes amb les peticions que li adrecen els visitants.

4. JARDÍ HERMÈTIC (BARCELONA)

El **parc del Laberint d'Horta** (pg. dels Castanyers, 1) es va obrir al públic durant els anys setanta del segle passat, quan va passar a mans de l'Ajuntament. Al mateix temps, el conjunt del parc enjardinat, considerat el més antic conservat a la ciutat, va rebre la declaració de *jardí museu*. A l'entrada hi trobem el **palau dels Marquesos** amb la **torre Subirana**, una antiga talaia original del segle XIV. Una vegada a dins, descobrirem un recinte carregat de simbolisme i de misteri, en la tradició de jardins hermètics que van fer furor a Europa des que els italians del Renaixement els van inventar.

El jardí està datat al final del segle XVIII, molt posterior a l'època del Renaixement, quan **Antoni Desvalls**, marquès de Llupià i Alfarràs, va decidir enjardinar la seva finca situada a peu de la muntanya de Collserola i ho va encarregar a l'arquitecte italià **Domenico Bagutti**. Li va demanar un disseny neoclàssic, que era el que s'estilava llavors, amb tres terrasses esglaonades, com havia vist a Versalles durant una estada recent. Més endavant foren els seus descendents que a mitjan segle XIX, en plena febre del Romanticisme, ampliaren el parc i hi afegiren el laberint, juntament amb tots els elements que l'envolten. Hi van construir camins, fonts, estanys amb grutes, temples amb columnes toscanes i canals romàntics. Aquest escenari fabulós el van fer acompanyar amb estàtues dels personatges mitològics de rigor: Eros, Narcís, Venus, Danae, Artemisa... El resultat, amb una bona càrrega de simbolisme, respon a la tradició de parc hermètic italià del segle XV. En aquest sentit, el petit **jardí dels Boixos**, situat en una entrada de la plaça dels Lleons, copia i evoca el fantàstic jardí renaixentista de la Villa Garzoni (Collodi), a la Toscana italiana. Bona part d'aquests jardins estan inspirats en *El somni de Polífil* (*Hypnerotomachia Poliphili*), un dels llibres més enigmàtics del món, atribuït al monjo dominic Francesco Colonna. En aquest incunable datat el 1467, l'original del qual es troba custodiat a la Biblioteca Nacional Marciana de Venècia, s'hi descriu el somni de Polífil, immers en un jardí oníric i meravellós ubicat a l'illa grega de Citera. Per aconseguir l'amor de la seva estimada, l'hipnòtic protagonista haurà de travessar

frondosos boscos, gegantines estàtues, gàrgoles en forma de serp i un gran nombre de laberints.

Per descomptat, l'element més destacat d'aquesta zona verda històrica del barri d'Horta és el **laberint**, del qual el parc s'ha apropiat el nom. Tot i que el significat ve de lluny i difereix segons les èpoques, el concepte de *laberint* tal com ha arribat als nostres dies va lligat a Grècia, i especialment a la cultura cretenca. Un monstre meitat home meitat brau es trobava tancat pel rei Minos a l'interior d'un laberint creat per l'inventor Dèdal. Cada nou anys, els sotmesos atenencs havien de donar a la bèstia devoradora un tribut de catorze adolescents, fins que l'espavilat Teseu, fill del rei d'Atenes, va matar-lo i en va sortir victoriós gràcies al fil del cabdell d'Ariadna, filla del rei Minos i enamorada de Teseu. Quan Sir Arthur Evans (1851-1941) va descobrir el palau de Cnossos a Creta, es va trobar amb les restes d'un edifici de tres pisos de dues hectàrees i mitja, estructurat a partir d'un pati central que s'estenia en una cruïlla de passadissos i habitacions —es parla de mil cinc-centes!— que formaven un autèntic laberint. *Labryos* o *Labyrinthos* era el nom que rebia el palau cretenc, que al mateix temps prenia el nom del símbol reial d'una destal de doble fulla (en grec, *labryx*).

Al centre del laberint del parc barceloní, el monstre del minotaure cretenc ha estat substituït pel molt més inofensiu **Eros**, una representació del déu de l'amor que sap portar amb orgull el seu arc màgic. La petita escultura s'amaga darrere d'una estructura de 750 m de paret de xiprer, en un disseny d'una gran bellesa que podem admirar en tot el seu conjunt des del **pavelló de les Nou Muses**, que trobem en una terrassa superior del parc. El cartell de l'entrada fa constar que el recinte obre cada dia des de les 10 fins al capvespre, segons les hores solars. Al parc del Laberint d'Horta s'hi pot arribar amb el metro (línia 3, parada Mundet).